

Contribuția nemijlocită a monedelor la fixarea mai bună a datei unor evenimente, altminteri incertă (în speță bătălia de la Himera în anul 485 f.e.n.), reiese din articolul lui C.M.Kraay, "Cronologie numismatică siciliană: un răspuns profesorului Chantrains" (p. 211-214).

Discuțiile și notele bibliografice asupra celor mai importante lucrări numismatice de dată recentă sînt grupate după perioadele istorice la care se referă lucrările recenzate: generale, antice, Bizanț, evul mediu, epoca modernă, medalii. Ele au meritul deosebit de a prezenta, într-o formă sintetică, principalele idei cuprinse în studiile și lucrările analizate, informînd pe această cale pe toți cei ce se interesează de numismatică asupra ultimelor cîștiguri științifice ale acestei discipline. Nu putem încheia prezentarea revistei fără a remarca calitatea grafică deosebită a planșelor anexate.

ROBERT PĂIUȘAN

*** "NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY", LXXVI-LXXVII, 1977-1978, editat de "A Magyar Numizmatikai Társulat", Budapeșt, 1978, 152 p. și XIII pl.

Numărul mai sus-indicat al cunoscutei reviste de numismatică conține 16 lucrări în limba maghiară (cu rezumate în limba germană și engleză), un studiu al numismatului ceh Karel Castelin, descoperiri monetare (p.127), recenzii (p.129-138) asupra unor lucrări apărute în ultimii ani (între acestea, două din R.S.România, p.130, 135-136), o listă de lucrări ce tratează probleme de numismatică privitoare la R.P.Ungaria (p.139-149), informații numismatice din ziarele și reviste maghiare (p.143-144) și o cronică despre activitatea societății numismatice din R.P.Ungaria între anii 1975-1976, perioadă în care evenimentul cel mai important a fost organizarea, între 13-19 septembrie 1976, în colaborare cu "Societatea de arheologie și numismatică din Polonia" a "Simpozionului Internațional de Numismatică", cu tema: "Falsificarea și copierea monedei în antichitate și evul mediu", la care s-au prezentat un număr mare de comunicări de către specialiști de prestigiu (p.150-151. Au avut de asemenea succes expozițiile organizate cu ocazia Congresului FIDEM în 1977, precum și interesanta medalie emisă de cea de a 75-a aniversare a "Societății Numismatice Maghiare" (p.152, pl.XIII/3-4). Tematica articolelor ne oferă o imagine despre preocupările multilaterale și despre eforturile numismaților maghiari de a lămuri probleme controversate sau de a aduce date noi privind istoria monetară a Ungariei. Dintre acestea ne vom opri asupra următoarelor:

1. "Zur Frage der Kolonialen Münzprägung von Viminacium" (p.19-25), unde M.Bakos, examinînd greutatea, diametrul și aliajul monedelor, ajunge la concluzia că nominalele de bronz emise la Viminacium diferă din punct de vedere metrologic de emisiunile monetăriei de la Roma și ca atare ele nu pot fi considerate ca echivalente ale sesterțiului, dupondius-ului și asului. (La aceeași concluzie am ajuns și noi cu ocazia studierii monedelor cu legenda PROVINCIA DACIA AN...; vezi SCN, V,

1971, p. 151, 159). Autorul propune denumiri convenționale: AE I, AE II și AE III. Pe baza tabelelor 3-6 (p.22-23), cuprinzând rezultatul analizelor: raze Röntgen, la care au fost supuse 205 monede, M.B. constată că emisiunile din Viminacium nu cuprind antimon, prezent în piesele bătute în alte monetării din Balcani, ceea ce arată că metalul folosit la Viminacium provansa dintr-o altă mină. Procedul s-ar putea dovedi util și pentru analize ale structurii metalice a monedelor cu legenda PROVINIA DACIA AN, în scopul precizării locului unde s-au emis bronzurile provinciei Dacia în timpul lui Filip Arabul. Drept contribuție remarcabilă a studiului trebuie relevat și faptul că autorul a reușit să demonstreze emiterea și în anul XV a monedelor cu legenda PMS COL VIM.

2. "Die Verwandlung statistischer Elemente bei pannonischen und anderen römischen Silber Münzen Funden zur vergleichenden Analyse" (p. 27-48). F. Óvári, examinând piesele din 13 tezaure monetare din Pannonia și din 11 tezaure din alte provincii, a înscris în tabele 45.000 de piese dintre anii 238-253, aparținând la peste 200 de tipuri, ce se succed în ordinea descrescândă a numărului de piese prin care este reprezentat tipul respectiv. Prin aceste tabele, ca și prin graficele sugestive, autorul a reușit să stabilească numărul de tipuri și de piese ce revin fiecărui împărat. Constatarea autorului că depozitele din Pannonia au o structură unitară spre deosebire de tezaurele din alte provincii, trece peste considerentul că tezaurele luate drept termeni de comparație au fost descoperite în provincii foarte îndepărtate: Britania, Moesia ș.a., unde împrejurările istorice erau întrucâtva deosebite de cele din Pannonia. Deosebirile în structura tezaurelor se explică - după părerea noastră și prin natura și dimensiunile lor diferite: de exemplu "casa de bani" de la Reka Devnia cu 81.044 de monede (din care numai 284 se datează între 238-253), ca și cea de la Dorchester cu 22.121 monede (cu 19.652 emisiuni dintre 238-253), precum și decalajele în privința datei finale a tezaurelor: dintre tezaurele din Pannonia seche se încheie cu monede de la Aemilianus, iar dintre depozitele luate ca repere din alte provincii se termină cu emisiuni din această perioadă numai cinci (p.28-29).

Pe baza emisiunilor lui Gallus și Volusianus prezente în tezaurele din Pannonia, F. Óvári a calculat că media lunară a pieselor bătute în monetăria din Roma se nifrează la 83,6 (p. 46-47). Raportate la acest număr, cei 56 de antoniniani emiși de Aemilianus ar reprezenta o producție de numai 37 de zile a acestei monetării. În scopul confirmării tezei sale autorul a aplicat aceleași calcule și la 11 tezaure provenite din alte provincii și a obținut o cifră foarte apropiată: 38,6 zile. Similitudinea pare să fie numai întâmplătoare, căci dacă urmărim mediile lunare dintre monedele lui Gallus + Volusianus pe de o parte, și Aemilianus pe de altă parte, în tezaurele de la:

	Korong			Gorsium			Smederova		
	total monede	luni	media	total monede	luni	media	total monede	luni	media
Gallus+ Volusianus	157	24	6,54	293	24	11,2	202	24	8,75
Aemilianus	16	3	5,33	33	3	11,0	22	3	7,33

observăm că diferențele sînt foarte mici. Or, potrivit calculului lui F. Ovári media emisiunilor lui Aemilianus ar trebui să fie aproximativ jumătate din cea a monedelor lui Gallus + Volusianus.

Trebuie avut în vedere, de asemenea, și faptul că în monetăria din Roma s-au emis pentru Gallus și Volusianus - în aur, argint și bronz - 187 de tipuri monetare, iar pentru Aemilianus 64 (RIC, IV/III). Admitînd pentru fiecare tip o singură ștanță ar rezulta că din vara anului 251 pînă august 253 (RE, VIII A 2, 1992) s-au gravat numai 8,12 tipuri de ștanțe lunar, iar pînă în octombrie (RE, I, 545-546) 21,3 ștanțe, ceea ce duce la o concluzie opusă celei formulate de F.Ovári.

Studiul are meritul de a fi aplicat pentru prima dată metoda statistică la un număr mare de tezaure, deschizînd perspective noi în cercetarea circulației monetare.

3. Katalin Bíró Sey, "Eine neuerliche, von Awaren nachgeahmte Silbermünze im Münzkabinett des Ungarischen Nationalmuseums" (p. 49-52). În baza constatării că moneda, imitație avară, achiziționată în 1970 de cabinetul numismatic din Budapesta - ca și celelalte piese similare (pl.I) cunoscute din literatură - provin din morminte, autoarea emite ipoteza plauzibilă că aceste piese au fost emise mai degrabă pentru a servi ca "obol al lui Harun", decît ca monede de schimb (cum presupunea J.Elmer). Constatarea aduce un punct de vedere nou la elucidarea gradului de dezvoltare a economiei monetare la avari

4. Lucrarea lui Karel Castelin, "Zu den gefüßerten (plattierten) Goldmünzen der böhmischen Kelten" (p.7-14), este primul studiu exhaustiv asupra monedelor suberate ale celților din Bohemia. Autorul supune unei analize competente semnificația lor economică și poziția juridică.

5. Contribuții valoroase la istoria medievală și modernă a Ungariei aduc articolele: I.Gedai, "Die geschichtlichen Umstände des ersten ungarischen Geldes"; F.Köhler, "Mittelalterliche Falschgeldprägung in Ungarn"; A.Pohl, "Der Beginn der ungarischen Goldprägung"; L. Huszár, "Die Urkundlichen Quellen der ungarischen mittelalterlichen Münzgeschichte"; T.Iványosi-Szabó, "Die Gestaltung des Verkehrs und der Wertveränderungen von Kupfergeld während des Rákóczi'schen Freiheitskrieges". Interesante sînt și articolele ce tratează probleme de numismatică contemporană.

IUDITA WINKLER

A.A.NUDELMAN, Topografia kladov i nahodok edinicinfn monet (Arheologhiceskaia karta Moldavskoi SSR, vřpusk 8), Edit. "Știința", Chișinău, 1976, 196 p., cu 10 hărți în text (fotoprint).

În numărul 8 al colecției citate mai sus, cercetătorul sovietic A. A. Nudelman de la Chișinău a publicat un repertoriu al descoperirilor monetare - tezaure și piese izolate - semnalate pînă în 1974 pe teritoriul R.S.S. Moldovenești. Precedat de o succintă introducere tratînd despre istoria monedei în Moldova, din antichitate și pînă în sec.al XVII-